

УДК 347.4

Володимир Черниш,

кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри нотаріального та конституційного права
Київського університету туризму, економіки і права,
Президент Академії нотаріату України,
заслужений юрист України

НОТАРІАЛЬНА ЛОГІСТИКА: КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМИ У СФЕРІ НОТАРІАТУ УКРАЇНИ

У статті висвітлюється актуальна проблема формування нотаріальної логістики в Україні. Акцентовано увагу на тому, що в умовах політико-правової глобалізації нотаріальна логістика має стати ключовим пріоритетом реформи у сфері нотаріату в Україні.

Ключові слова: *нотаріус, нотаріальна діяльність, нотаріальна логістика, право, кодифікація законодавства про нотаріат, реформи у сфері нотаріату.*

Діяльність інституту нотаріату відчутно впливає на різні аспекти суспільного життя країни. Від якості його роботи залежать нормальне функціонування цивільного обороту країни, ефективність охорони й захисту майнових прав та законних інтересів громадян і організацій. Формування ринкової економіки, основу якої становить приватна власність, потребує посилення правового регулювання господарських відносин, а отже, і підвищення ролі нотаріату як регулятора цих відносин. Це, у свою чергу, визначає і завдання інституту нотаріату на нинішньому етапі розвитку нашого суспільства [1].

З метою сприяння становленню цілісного підходу до визначення функцій нотаріату та побудови чіткої структури нотаріальних органів, наданню населенню послуг правового та нотаріального характеру відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового і системного реформування українського нотаріату як інституту позасудового захисту цивільних прав громадян наказом Міністерства юстиції України від 24.12.2010 р. № 3290/5 затверджена Концепція реформування органів нотаріату в Україні [2].

Водночас залишаються певні прогалини в дослідженні проблеми формування нотаріальної логістики. Необхідність проведення таких досліджень доводить їх актуальність та значимість для сучасної Української держави.

Тема даного дослідження актуалізується і тим, що в українській науково-

правовій літературі питання нотаріальної логістики не стали поки що предметом самостійного, комплексного науково-теоретичного дослідження.

Метою цієї статті є висвітлення проблем формування нотаріальної логістики, з'ясування можливості використання її при реформуванні органів нотаріату в Україні.

Прогнозовані історичною перспективою, головними пріоритетами ХХІ ст. є продукування нових знань і створення нових технологій, де якісні наукові інформаційні джерела займають життєдайну нішу. В нашій царині вони повинні створювати системний контент-аналіз теоретико-методологічного, функціонального, економічного рівня основних проблем нотаріального життя.

Такі пріоритети логічно узгоджуються, мають за базу висновки одного з фундаторів порівняльного законодавства Ернста Рабеля, який ще на початку ще ХХ ст. говорив, що матеріалом для наукового ідеалу, роздуму над проблемами повинні слугувати право всіх країн світу, минуле і сучасне, зв'язок права з землею, кліматом, расою, історичною долею народів, їх війнами, революціями, творенням держави.

Це повною мірою відповідає українській генезі, яка має давні традиції правової культури, бере початок ще з розвинутих давньогрецької, давньоримської, візантійської правових систем античних міст-держав Північного Причорномор'я,

а також правової культури Київської Русі, Російської імперії, а згодом — Радянського Союзу.

Досягнутий історико-правовий досвід України є достатнім, щоб вона, зберігаючи характерні риси, швидко засвоїла найсучасніші форми нотаріату, які існують у цивілізованих країнах. Це особливо важливо, оскільки саме зараз суттєво значення набуває презумпція ідентичності, яку член-кореспондент Російської академії наук С. Алексєєв вважає визначальною для юридичної професії, її становлення на цивілізаційний шлях, де проблеми, які виникають в її розвитку, вирішуються за допомогою науково-правових підходів [3].

Разом із тим, результати реформи української правової системи показують, що формальне перенесення західних правових моделей на український ґрунт не завжди є справою доцільною й раціональною. На сьогоднішньому етапі необхідна зосереджена і скоординована діяльність всіх учасників процесу реформування органів нотаріату в Україні, щоб ця форма сприяла цілісному підходу до визначення функцій нотаріату, надання населенню послуг правового та нотаріального характеру відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового і системного реформування українського нотаріату як інституту позасудового захисту цивільних прав фізичних та юридичних осіб [4; 5].

Українське законодавство великою мірою змінюється лише механічно, а тому не має такого соціального ефекту, на який воно розраховане. Процес трансформації правових систем передбачає деяку стандартизацію (універсалізацію) національних правових систем. У такому разі необхідно було б забезпечити не лише координацію законодавства і судової практики, а й тотожність поглядів, ідей, концепцій, в тому числі і стосовно конкретних способів і засобів побудови правової держави [6].

На наш погляд, окремої уваги та вивчення потребує проблема необґрунтованості та некоректності окремих законодавчих ініціатив, присутності старих ідеологічних доктрин, декларативності законопроектів. Можливо, назріла необхідність вимагати від профільних комітетів Верховної Ради України, Міністерства юстиції України, яке відповідає за правову політику в державі, з метою забезпе-

чення транспарентності та усунення дублювання в законотворчій роботі — готувати та публікувати звіти про стан, бачення загальної картини стану законодавчого та нормативного забезпечення в тій чи іншій сфері, в тому числі в сфері нотаріату.

Зрозуміло, якщо не вдається утримати стабільність кодексів, чого ж журитися про якісь галузеві закони. Себто, об'єктивно модернізації потребує система прийняття законів та їх підготовка, а в окремих випадках — і саме право.

Зараз немає дієвих механізмів позбавлення від численних законопроектів їх ініціаторів. Як результат — дві третини законопроектних ініціатив відхиляється, втрачається час для плідної законотворчої роботи.

Наводимо конкретний приклад, коли парламентарі за своєю ініціативою, без урахування потреб, викликів, обговорення, узгодження з профільним міністерством, у нашому випадку з Нотаріальною палатою України, експертизи науковців внесли, станом на 1 січня 2014 р., п'ять законопроектів, які стосуються функціонування інституту нотаріату в Україні та життєдіяльності професії нотаріуса.

У той самий час на сайті Міністерства юстиції, де висвітлені «ключові пріоритети та результати роботи за 2013 рік» у розділі «Реформи у сфері нотаріату» жодні натяки на законопроектну роботу відсутні.

Висновок напрашується сам: створення в українському нотаріаті єдиного епістемологічного інформаційного поля та втілення наукових ідей в теорію нотаріального права — це об'єктивна вимога часу.

Пошук, виокремлення, аналіз та втілення оригінальних і конструктивних ідей історичної спадщини, дотримання та популяризація правових канонів, і осмислення сучасних процесів у нотаріаті як сфері практичного застосування, так і сфері нотаріального права взяла на себе певною мірою Академія нотаріату України.

Безумовно, що рівень осяжності і усвідомлення проблем і суперечностей, а також продукування нових ідей, передбачення перспектив залежить від стану теоретичної думки та існуючої атмосфери на теоретичному фронті. Саме тому головними завданнями Академії нотаріату України є зведення нотаріальних знань з філософсько-методологічних позицій, систематизація та класифікація розрізнених тео-

ретичних та практичних підходів, їх ґрунтовний аналіз та очищення від захоплення суто технологічними аспектами, які іноді затьмарюють істинний зміст нотаріальної діяльності та відводять далеко убік від справжнього завдання нотаріату — захисту прав та свобод громадян. Адже нотаріат повинен розвиватися як повноцінна комплексна галузь наукових досліджень, які апелюють до розвитку, ефективності і дії — себто управління нотаріальною логістикою.

Тому подальше наукове забезпечення реалізації Концепції реформування органів нотаріату в Україні та вирішення проблем нотаріату потребує колективних зусиль Міністерства юстиції України та науковців, що опікуються питаннями нотаріату, Академії нотаріату України, Нотаріальної палати України, членів науково-методичної ради при Міністерстві юстиції України, практикуючих нотаріусів і теоретиків права. Це надзвичайно, в умовах сьогодення, важка, але і перспективна проблема, реалізація якої

дозволить підняти організаційний рівень наукового впливу на професію. Він буде сприяти розкриттю закономірностей, притаманних професії, попередженню негативних наслідків тощо.

На підставі викладеного можна дійти таких висновків.

По-перше, сьогодні економічні реформи і розвиток цивільно-правових відносин поставили перед нотаріатом України більш складні завдання. Український законодавець прийняв історичне рішення: реформувати нотаріат, взявши за основу вітчизняну історію і європейський досвід.

По-друге, на етапі реалізації Концепції реформування органів нотаріату в Україні, затвердженій наказом Міністерства юстиції України № 3290/5, необхідна зосереджена і скоординована діяльність всіх учасників процесу реформування нотаріального законодавства, щоб ця реформа цілком і повністю відповідала українському соціуму, а право не відставало від життя.

ПРИМІТКИ

1. Про нотаріат : Закон України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про затвердження Концепції реформування органів нотаріату в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Алексеев С. С. Восхождение к праву. Поиски и решения / С. С. Алексеев. — М. : НОРМА, 2001. — 752 с.

4. Черниш В. М. До питання про реформування органів нотаріату в Україні / В. М. Черниш, О. І. Нелін // Юридична Україна. — 2012. — № 9 (117). — С. 10—14.

5. Нелін О. І. Теоретичні і практичні аспекти співвідношення права і закону в діяльності нотаріату в Україні / О. І. Нелін // Юридична Україна. — 2012. — № 12 (120). — С. 4—8.

6. Черниш В. М. Нотаріат України на шляху до європейських та міжнародних стандартів / В. М. Черниш // Юридична Україна. — 2013. — № 2 (122). — С. 21—25.

Черныш Владимир. Нотариальная логистика: ключевые приоритеты реформы в сфере нотариата Украины.

В статье раскрыта актуальная проблема формирования нотариальной логистики в Украине. Акцентировано внимание на том, что в условиях политико-правовой глобализации нотариальная логистика может стать ключевым приоритетом реформы в сфере нотариата в Украине.

Ключевые слова: нотариус, нотариальная деятельность, нотариальная логистика, право, кодификация законодательства о нотариате, реформирование нотариата.

Chernysh Volodymyr. Notary logistics: key priorities of reforms in the sphere of notariat in Ukraine.

In the article the author highlights the vital issue of developing notary logistics in Ukraine. Special attention is paid to the fact that under the conditions of political and legal globalization, notary logistics should become a key priority of reforms in the sphere of notariat in Ukraine.

Key words: notary, notary activity, notary logistics, law, codification of notary legislation, reforms in the sphere of notariat.